

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. ДРАГОМАНОВА**

ЛІ ЛАНЬ

УДК 378.016:780.616.432

**ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО СПРИЙНЯТТЯ ПІДЛІТКІВ У
ПРОЦЕСІ ФОРТЕПІАННОГО НАВЧАННЯ**

13.00.02. - теорія та методика музичного навчання

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, Міністерство освіти і науки України, м. Київ

Науковий керівник

доктор педагогічних наук, професор
ЩОЛОКОВА Ольга Пилипівна,
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова,
завідувач кафедри педагогіки мистецтва
і фортепіанного виконавства.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
МОЗГАЛЬОВА Наталія Георгіївна,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського,
завідувач кафедри музикознавства та
інструментальної підготовки;

кандидат педагогічних наук, доцент
ЮНИК Тетяна Іванівна,
Київський національний університет
культури і мистецтв, доцент кафедри
кіно-телемистецтва.

Захист відбудеться «13» червня 2018 року о 14.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова за адресою: 01601, м.Київ, вул.Пирогова,9.

Автореферат розісланий «11» травня 2018 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.І.Паньків

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. В основі нових завдань, які висуваються до освітянської громади України і Китаю, лежать ратифіковані міжнародні нормативно-правові документи (Конвенція ООН про права дитини) та внутрішні законодавчі акти обох країн (Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття), «Стратегія розвитку освіти в Китаї у XXI столітті», «Реформи розвитку базової освіти в КНР»). Означені документи передбачають формування нової генерації учнівської молоді з урахуванням потреб, естетичних орієнтацій та мистецьких уподобань, що дозволить їй мобільно та плідно інтегруватися в сучасний культурно-освітній простір. У зв'язку з цим проблема формування художнього сприйняття підлітків набуває особливої значущості та актуальності.

Художнє сприйняття та його специфіка досліджується в різних сферах наукового знання. Філософські аспекти художнього сприйняття розглядалися ще давньогрецькими вченими, зокрема Аристотелем, у роботах якого знаходимо філософське осмислення мистецьких явищ та механізмів їх впливу на людину. В сучасній філософській літературі (О.Андрєєв, Ю.Борєв, І.Зязюн, М.Каган, Л.Левчук та ін.) акцентується увага на винятковій ролі мистецтва у формуванні особистості, посилення його впливу на масову свідомість.

Психологічний напрям складають дослідження, присвячені художньо-перцептивним здібностям людини (Л.Бочкарьов, А.Гостдинер, Г.Тарасов, Б.Теплов та ін.), вивченню функціонального зв'язку внутрішньої перцептивної дії із зовнішньою предметною, співучасті в ній «ідеалізованого досвіду суспільної практики» (Л.Виготський, О.Леонтьєв та ін.), обґрунтуванню закономірностей і механізмів сприйняття мистецтва або окремих його виразних засобів, елементів художньої форми (Є.Назайкінський, Ю.Рагс, Д.Узнадзе, Б.Яворський та ін.).

Соціологічні аспекти художнього сприйняття фокусуються навколо таких питань: розгляд мистецтва як соціально зумовленого явища (Т.Адорно, О.Ієзуїтов), співвідношення творчості та художнього сприйняття (Дж. Кальоті, Б.Мейлах), з'ясування особливостей культури сприйняття, властивої певним слухацьким групам (О.Костюк, А.Сохор, В.Цукерман), вивчення художніх смаків сучасної молоді, публіки, слухацької аудиторії (Ю.Давидов, І.Кон), формування і виховання публіки (Б.Асаф'єв).

Музикознавців цікавлять питання вивчення природи сприйняття музики (Н.Тевхелідзе), психології сприйняття музики (С.Беляєва-Екземплярська, Г.Іванченко), інваріантних механізмів музичного сприйняття (М.Старчеус), констатності у сприйнятті музики (Є.Назайкінський), застосування інформаційного підходу до вивчення даної проблеми (І.Рудь, І.Цуккерман).

Педагогічний напрям даної проблеми складають дослідження, що стосуються обґрунтування принципів та закономірностей музичного сприйняття (В.Рева, О.Ростовський), його впливу на духовну культуру

особистості (О.Рудницька), особливості моделей художнього сприйняття (В.Рижов), формування в школярів умінь художнього сприйняття (Є.Фортунатова, В.Ейдлін).

У контексті нашого дослідження особливої теоретико-методологічної ваги набувають концептуальні положення теорії та методики музичного навчання (А.Козир, Л.Куненко, О.Михайличенко, О.Олексюк, В.Орлов, Г.Падалка, О.Ростовський, О.Рудницька, В.Шульгіна, О.Щолокова, Т. Юник), методичні напрацювання в галузі інструментального виконавства (Д.Благой, М.Давидов, Я.Мільштейн, Г.Нейгауз, Л.Ніколаєв, Г.Фейгін та ін.), дисертаційні дослідження українських (Н.Гуральник, С.Ліпської, Н.Мозгальової, І.Ростовської та ін.) та китайських (Ван Бінь, Дінь Юнь, Мен Мен, Фу Сяоцзін, Чай Пенчен, Чжан Цзе, Шугуан та ін.) науковців, присвячені різним аспектам фортепіанного навчання.

Разом з тим, у вітчизняній науці не вдалося вирішити низку питань в теорії і практиці фортепіанного навчання. Так, майже не розкрито проблему створення педагогічних умов для формування художнього сприйняття учнів різних вікових категорій; через недостатність обґрунтування цілісної методики фортепіанного навчання спостерігається відсутність в учнів підліткового віку здатності повноцінно сприймати та оцінювати твори музичного мистецтва.

Аналіз наукових досліджень дозволив констатувати, що вирішення проблеми формування художнього сприйняття підлітків пов'язано із створенням та використанням методик фортепіанного навчання, спроможних подолати суперечності: між потужним художньо-виховним потенціалом фортепіанного мистецтва та засиллям псевдокультурної й антигуманної продукції в засобах масової інформації, що спричиняють втрату високохудожніх орієнтирів та світових виконавських традицій для сприйняття і засвоєння їх підлітками; між прагненням підлітків до яскравого виконання музичних творів та недостатнім розвитком їх художнього сприйняття; між необхідністю формування художнього сприйняття підлітків як ключового напрямку розвитку особистості й відсутністю науково-обґрунтованих засобів (методик) розв'язання цієї проблеми.

Значущість проблеми, її недостатня розробленість зумовили вибір теми дослідження: *«Методика формування художнього сприйняття підлітків у процесі фортепіанного навчання»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація входить до плану наукових досліджень кафедри педагогіки мистецтва і фортепіанного виконавства Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова і складає частину наукового напрямку «Вдосконалення музично-естетичного навчання учнівської молоді у різних ланках мистецької освіти». Тему дисертації затверджено Вченою Радою НПУ імені М.П. Драгоманова 27 вересня 2016 р. (протокол №2).

Мета дослідження – розробити, теоретично обґрунтувати, експериментально перевірити методику формування художнього сприйняття підлітків у процесі фортепіанного навчання.

Об'єкт дослідження – процес фортепіанного навчання учнів підліткового віку.

Предмет дослідження – методика формування художнього сприйняття підлітків у процесі фортепіанного навчання.

Відповідно до мети було визначено такі **завдання** дослідження:

- на основі аналізу наукової літератури з питань формування художнього сприйняття вивчити сучасний стан розробки проблеми і визначити теоретико-методологічну базу дослідження;
- визначити структуру, критерії, показники та схарактеризувати рівні сформованості художнього сприйняття підлітків;
- розробити модель та обґрунтувати організаційно-педагогічні умови формування художнього сприйняття учнів підліткового віку;
- розробити та експериментально перевірити ефективність методики формування художнього сприйняття підлітків у процесі фортепіанного навчання.

Методологічну та теоретичну основу дослідження становлять: філософські положення щодо сутності мистецтва як специфічної форми суспільної свідомості (В.Андрущенко, Даоцзи, В.Джеймс, І.Зязюн, М.Каган, Лаоцзи, Е.Маркарян, Моцзи, Л. Столович, Сюньцзи, С.Раппопорт та ін.); дослідження в галузі педагогічної та загальної психології (Л.Виготський, Г.Костюк, О.Леонт'єв, В.Роменець, С.Рубінштейн, Б.Теплов та ін.); положення музикознавства щодо музичної діяльності як творчого процесу, діалектичного взаємозв'язку соціального й особистісного у процесі творення, виконання й сприймання музики (Б.Асаф'єв, О.Костюк, Л. Мазель, В.Медушевський, Є.Назайкінський, М.Ройтерштейн, В. Цуккерман, У Ген Ір та ін.), педагогічні теорії розвитку особистості в умовах художньо-творчої діяльності (Н.Гузій, А.Козир, О.Мельничук, Г.Падалка, О.Рудницька, О.Хижна, О.Щолокова та ін.); методичні праці з питань навчання гри на фортепіано (О.Алексєєв, Л.Баренбойм, Ге Де Юуй, Н.Гуральник, Лю Цинган, Г.Коган, Я.Мільштейн, Н.Мозгальова, Г.Нейгауз, Г.Ципін, Чжао Сяошень, В.Шульгіна, А.Щапов, Т. Юник).

Для досягнення мети та розв'язання поставлених завдань було використано комплекс **методів** дослідження:

- *теоретичні* – аналіз філософської, соціологічної, психолого-педагогічної літератури, нормативних документів з метою обґрунтування моделі та педагогічних умов формування художнього сприйняття підлітків у процесі фортепіанного навчання; узагальнення результатів вітчизняних і зарубіжних досліджень із зазначеної проблеми;
- *емпіричні* – педагогічне спостереження, бесіди, анкетування, тестування, опитування, аналіз продуктів навчально-виконавської діяльності підлітків, вивчення та узагальнення досвіду формування художнього сприйняття для встановлення відповідності фортепіанної підготовки підлітків сучасним освітнім вимогам; педагогічний експеримент для перевірки ефективності методики формування художнього сприйняття підлітків у процесі

фортепіанного навчання; методи математичної обробки кількісних показників для інтерпретації та узагальнення результатів дослідження.

Наукова новизна й теоретичне значення дослідження полягають у тому, що *вперше*:

- теоретично обґрунтовано та експериментально апробовано **модель** та методику формування художнього сприйняття підлітків у процесі фортепіанного навчання, визначено педагогічні умови, організація яких сприятиме ефективності цього процесу (єдність естетичного та етичного в процесі фортепіанного навчання, метафоричне осмислення художньої реальності, розвиток творчої самостійності підлітків);
- конкретизовано структуру художнього сприйняття підлітків, що складає єдність мотиваційно-когнітивного, творчо-емоційного, діяльнісно-інформаційного компонентів;
- розроблено критерії (мотиваційний, творчий і діяльнісний), виокремлені рівні (досконалий, достатній, низький) сформованості художнього сприйняття учнів підліткового віку.

Уточнено сутність понять «художнє сприйняття» (осмислений та обґрунтований синтез різнопланових образів, що складається з активного цілісного впливу творів мистецтва на органи чуття) та «фортепіанне навчання» (процес засвоєння музичних знань, виконавських навичок, умінь художньої інтерпретації музичних творів та оцінювання її результативності у процесі концертного виконання).

Подальшого розвитку дістали функціональні аспекти художнього сприйняття в проекції навчання гри на фортепіано.

Практичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні, розробленні, апробації та впровадженні авторської поетапної методики формування художнього сприйняття підлітків у процесі фортепіанного навчання, а також можливості використання матеріалів дослідження та його висновків для оновлення змісту і методики викладання виконавських дисциплін у позашкільних мистецьких закладах освіти України й Китаю. Матеріали дисертації можуть використовуватися для написання навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій з питань навчання гри на фортепіано у навчальних закладах різного рівня акредитації.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на науково-практичних конференціях і семінарах, зокрема: *міжнародних* «Педагогіка мистецтва та хореографії у контексті інтернаціоналізації професійної освіти» (Мелітополь, 2016), «Мистецький освітній простір у контексті формування сучасної парадигми освіти» (Кіровоград, 2016), Гуманістичні орієнтири мистецької освіти (Київ, 2017), «Музичне мистецтво і освіта: досвід та інноваційні шляхи розвитку» (Вінниця, 2017); II Міжнародна науково-практична конференція молодих учених та студентів «Музична культура та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства» (Одеса, 2017); *всукраїнських* «Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя» (VI школа методичного досвіду) Вінниця, 2016)); «Підготовка

фахівців соціономічних професій в умовах сучасного соціокультурного простору» (Вінниця, 2016), «Мистецька освіта: теорія. методологія, технології» (Кривий Ріг, 2017); *регіональних* «Актуальні проблеми музичної освіти та виховання» (Вінниця, 2017); *міжвузівських* «Підготовка вчителя нової української школи: проблеми та шляхи їх вирішення» (Хмельницький, 2017).

Результати дослідження було *впроваджено* в освітній процес Київської музичної школи № 8 (довідка №18 від 07.02 2018 р.), Тиманівської музичної школи (довідка № 16 від 15.02 2018 р.) та Городківської школи естетичного виховання Вінницької області(довідка №77 від 01 листопада 2017 р.).

Публікації. Основні положення і результати дисертаційного дослідження висвітлені у 11 публікаціях (1 - у співавторстві), з них 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1- у міжнародному виданні.

Особистий внесок здобувача полягає в обґрунтуванні методологічних підходів формування художнього сприйняття підлітків у процесі фортепіанного навчання.

Структура дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел до кожного розділу, загальних висновків, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 216 сторінок, з яких основного тексту – 172 сторінки. У роботі подано 11 таблиць, 6 рисунків, що разом з літературою та додатками становить 44 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, розкрито зв'язок роботи з науковими програмами, визначено мету і завдання, предмет, об'єкт, методи дослідження, наукову новизну, теоретичне і практичне значення роботи, подано інформацію щодо апробації та впровадження її результатів, структури та обсягу дисертації.

У **першому розділі** - «*Теоретичні основи формування художнього сприйняття підлітків у процесі фортепіанного навчання*» - висвітлено основні положення щодо формування художнього сприйняття підлітків, розглянуто базові поняття дослідження, визначено структуру досліджуваного феномену.

Аналіз філософсько-соціологічної, психолого-педагогічної та музикознавчої літератури з питань змісту та особливостей художнього сприйняття дозволив з'ясувати, що проблема формування художнього сприйняття має давню історію. Вона досліджується у багатьох напрямках: філософському, соціолого-музикознавчому, психологічному, педагогічному. Філософський аспект пов'язаний з осмисленням мистецьких явищ та механізмів їх впливу на людину. Вчені відзначають, що мистецтво є засобом досягнення естетичної насолоди та духовного очищення (Аристотель); виражає ідеї і морально-естетичні оцінки ставлення людини до дійсності не прямим, а опосередкованим шляхом (Г.Плеханов); виступає способом ціннісного

становлення особистості, а не лише художнього чи естетичного, як це часто стверджується (Ю.Борев); завдяки засобам масової комунікації та інформації є засобом впливу на масову свідомість (М.Каган).

Психологічний напрям складають дослідження, що описують і пояснюють процес художнього сприйняття у його зв'язках, істотних властивостях та закономірностях перебігу. Відзначено, що вивчення художнього сприйняття як предмету наукового дослідження залежить від розвитку загальної культури; воно змінюється протягом історичного часу, збагачується зусиллями як окремих діячів, так і наукових шкіл. Центальною психологічною ідеєю при дослідженні художнього сприймання є розуміння його як особливої внутрішньої дії, що спонукає осмислити і конкретизувати цей феномен на художньому матеріалі сучасної психологічної теорії перцептивної діяльності (О.Запорожець, В.Зінченко, Б.Ломов), а також урахування функціонального зв'язку внутрішньої перцептивної дії із зовнішньою предметною, співучасті в ній «ідеалізованого досвіду суспільної практики» (О.Леонт'єв). Вивчено питання взаємодії сприйняття з відчуттями, в якій сприйняття є початковою ланкою пізнавального процесу.

Виділення соціологічного аспекту у вивченні художнього сприйняття вказує на його соціальну значущість і актуальність для сучасної мистецької практики. Вчених цікавлять питання функціонування мистецтва в суспільстві та його взаємовідносини з різними прошарками суспільства (І.Кон); формування і виховання публіки та її сприйняття мистецтва (А.Сохор); взаємозв'язок між творчістю і суспільним сприйняттям (Б.Яворський), комунікативні функції музики та їх роль як засобу спілкування, причому не тільки між сучасниками, але й між суспільствами різних епох (О.Серов); особливості сприйняття художніх творів, в яких людині відкривається не лише зовнішній, предметний світ, а й світ душевних переживань (С.Беляєва-Екземплярська).

Педагогічний аспект проблеми художнього сприйняття характеризується визначенням його ролі у формуванні та розвитку суб'єктів навчання. Багатоаспектність розгляду цього феномена дозволила схарактеризувати його як осмислений та означений синтез різнопланових образів, що складається з активного цілісного впливу творів мистецтва на органи чуття (О. Рудницька, О. Ростовський). Будучи складним інтегральним процесом, що супроводжує аналітико-синтетичну діяльність з метою пізнання та усвідомлення широкого спектру музичної інформації, розвинуте художнє сприйняття забезпечує успішність та ефективність фортепіанного навчання учнів підліткового віку.

Вивчення поглядів науковців щодо стадійності процесу художнього сприйняття дозволило визначити його алгоритм, який полягає в наступному: первинне ознайомлення з художньою інформацією, її сенсорне розрізнення; аналіз виразно-сміслового значення художньої мови, її розуміння; естетична оцінка емоційно-образного змісту творів мистецтва, його інтерпретація.

Окреслено функції художнього сприйняття, а саме: формування і виховання публіки, організація масового сприйняття, популяризація масових жанрів серед молоді та інших соціальних груп, розповсюдження і використання

мистецьких цінностей, розвиток художньої свідомості молоді та її естетичне виховання засобами мистецтва.

Виявлено, що характер художнього сприйняття залежить від цілого ряду об'єктивних і суб'єктивних факторів. До числа перших належить тип і стан культури суспільства, а також тієї соціальної групи, до якої належить слухач (чим визначаються його художні потреби й соціально-демографічні ознаки (професійні, матеріальні тощо). До других належать інтереси, погляди смаки та інші сторони художньої свідомості особистості, які, в свою чергу, залежать від її соціального досвіду й досвіду суспільства.

Дослідження сутності та специфічних характеристик художнього сприйняття як основи художньо-творчої діяльності сприяло визначенню його *структури*, що складає єдність *мотиваційно-когнітивного, творчо-емоційного, діяльнісно-інформаційного компонентів*. Мотиваційно-когнітивний компонент активізує розвиток мотивів, інтересів, потреб і установок в галузі фортепіанного мистецтва; творчо-емоційний компонент сприяє категоризації образів, уявлень, думок, що виникають при спілкуванні з творами мистецтва; діяльнісно-інформаційний компонент сприяє накопиченню художньої інформації з метою трансформації художніх образів, їх інтерпретації, створення власної виконавської концепції. Визначені структурні компоненти стали основою для створення моделі формування художнього сприйняття підлітків спеціалізованих мистецьких закладів у процесі фортепіанного навчання.

У **другому розділі** - «*Моделювання процесу формування художнього сприйняття підлітків у процесі фортепіанного навчання*» - обґрунтовано методологічну основу дослідження, визначено педагогічні умови, побудовано експериментальну модель формування художнього сприйняття підлітків у процесі фортепіанного навчання.

На підставі аналізу наукових праць з'ясовано, що запорукою успішності формування художнього сприйняття підлітків є наслідування кращих традицій фортепіанного навчання з опорою на сучасне теоретико-методологічне підґрунтя. В його основі лежить сукупність наукових підходів і принципів, що слугують методологічною орієнтацією аналізу і моделюванню даного процесу. Так, *системний підхід* дає можливість послідовно і цілісно виявляти залежності між педагогічними впливами на процес художнього сприйняття і зовнішніми умовами, між окремими компонентами навчального процесу і метою, завданнями, змістом, методами, формами тощо; *жанрово-стильовий підхід* дозволяє відкрити для учнів усе багатство втілених у фортепіанній музиці художніх образів, які залишаються не сприйнятими і повною мірою не пізнаними сучасними підлітками, виховати їх на найкращих зразках вітчизняного та світового музичного мистецтва; *аксіологічний підхід* спрямований на перетворення внутрішніх можливостей підлітків у реальне здійснення дій і продуктів навчальної діяльності. При цьому цінності підлітків виступають найважливішими складовими їх внутрішньої культури, визначаючи сприйняття і осмислення фортепіанного мистецтва; *культурологічний підхід* дозволяє структурувати процес фортепіанного навчання на полікультурних

засадах, створювати умови для засвоєння й трансляції художніх, гуманістичних, педагогічних цінностей, самобутнього художнього розвитку підлітків, здатних до самореалізації і самовизначення у навчальному і художньо-творчому пошуку.

Розглянуті методологічні підходи стали основою для обґрунтування *принципів* формування художнього сприйняття підлітків у процесі фортепіанного навчання. Зокрема *принцип співвідношення емоційного та раціонально-логічного* в художньому сприйнятті спрямовує на активізацію перцептивних та інтелектуальних, чуттєвих й раціональних, репродуктивних й творчих, інтуїтивних й свідомих процесів пізнання, допомагає досягнути всю красу художньо-образного змісту твору шляхом раціонально-логічних умовиводів та емоційних переживань; *принцип інформаційності* художнього сприйняття дає можливість значно розширити коло набутих музичних знань, побачити художнє в усьому різноманітті вражень, образів та почуттів; *принцип асоціативності* художнього сприйняття спрямовує на пробудження у підлітків асоціативних уявлень, асоціативного ореолу на основі знань з історії створення твору, його характеру, відомостей про автора, а також переживань, отриманих у момент сприйняття музики; *принцип контекстності* художнього сприйняття передбачає встановлення смислової єдності внутрішнього змісту музики з її зовнішніми тлумаченнями, зокрема дія музичних переживань може посилюватися за допомогою поетичної інтонації, пластичного руху, літературного сюжету, життєвої аналогії тощо. При цьому характер контексту варіюється залежно від музичного змісту, образного бачення музики самим викладачем, загального рівня розвитку учнів; *принцип саморегуляції* художнього сприйняття визначає плідність комплексного впливу фортепіанного мистецтва на підлітків, що знаходить виявлення у переживаннях, емоційних відгуках, розумінні мови художніх образів, вмінні переводити їх на особистісний рівень пізнання.

З'ясовано, що успішне формування художнього сприйняття підлітків можливе завдяки дотриманню наступних *педагогічних умов*:

- формування творчої самостійності підлітків – спрямування на розвиток самостійності мислення, вмінь самостійно працювати за інструментом та знаходити ефективні способи роботи над музичним твором, а також навичок самоконтролю – здатність оцінити процес і результат власного виконання;

- єдності естетичного та етичного в процесі фортепіанного навчання – дозволяє сформувати етико-естетичні ідеали та переконання підлітків; завдяки цій єдності їх естетична свідомість і діяльність набуває специфічного забарвлення, яке розкривається через своєрідність етичного ідеалу та зміну етичних уявлень;

- метафоричного осмислення художньої реальності – спонукає фантазію і пам'ять до особистісного освоєння художньої реальності як вираження власного «я», сприяє створенню в уяві нового образу завдяки естетичній оцінці твору, виникнення асоціацій – власної інтерпретації – утворення метафори.

Аналіз науково-методичної літератури та практичного досвіду дозволив розглядати *фортепіанне навчання* як складний багатоаспектний і багатофункціональний процес, в якому зосереджуються величезні можливості для вияву підлітками художньо-творчих умінь та музичних здібностей, максимально активізується його виконавський потенціал, віддзеркалюється набутий культурний і творчий досвід, відтворюються накопичені асоціативні зв'язки. Успішність фортепіанного навчання забезпечується реалізацією потенційних можливостей підлітків та застосуванню в педагогічній практиці різноманітних *методів*: мотиваційних, пояснювально-ілюстративних, пізнавальних, ігрових.

Також було розроблено низку *спеціальних методів* формування художнього сприйняття підлітків у процесі фортепіанного навчання: *художнього наведення* (передбачає відтворення художньо-образного змісту твору відповідно до задуму композитора засобом використання художніх аналогій); *художнього збагачення* (дозволить учням усвідомити темброве багатство фортепіано з метою легкого пристосування до виконання різноманітної за характером музики, до акустики концертних залів); *художньої творчості* (спрямований на реалізацію творчої обдарованості підлітків засобом створення різних виконавських інтерпретацій); *художньої змістовності* (передбачає ознайомлення з історією написання музичного твору та його художньо-образним змістом, що дозволяє створювати переконливі художні образи); *художнього самоконтролю* (передбачає контроль над власними виконаннями як в період репетицій так і під час концертних виступів).

На основі теоретичного осмислення зазначеної проблеми була розроблена експериментальна *модель* (рис. 1) формування художнього сприйняття підлітків у процесі фортепіанного навчання, яка включала мету, завдання, методологічні підходи та принципи, педагогічні умови, структурні компоненти із відповідними критеріями, показниками та рівнями, а також передбачуваний результат – позитивну динаміку формування художнього сприйняття підлітків. Впровадження цієї моделі представлено у третьому розділі дослідження.

У **третьому розділі** - «Дослідно-експериментальна робота з формування художнього сприйняття підлітків у процесі фортепіанного навчання» - представлено стан сформованості художнього сприйняття підлітків, описано організацію і методику проведення формувального експерименту, представлено результати дослідно-експериментальної роботи та визначено її ефективність.

На підставі теоретичного аналізу проблеми дослідження, а також виокремлених у першому розділі структурних компонентів (мотиваційно-когнітивний, творчо-емоційний, діяльнісно-інформаційний), що характеризують різні сторони художнього сприйняття у ситуації його взаємодії з фортепіанним мистецтвом, було обґрунтовано *критерії*: мотиваційний, творчий і діяльнісний. Мотиваційний критерій дозволяє з'ясувати ступінь мотивації підлітків до фортепіанного навчання та художнього сприйняття

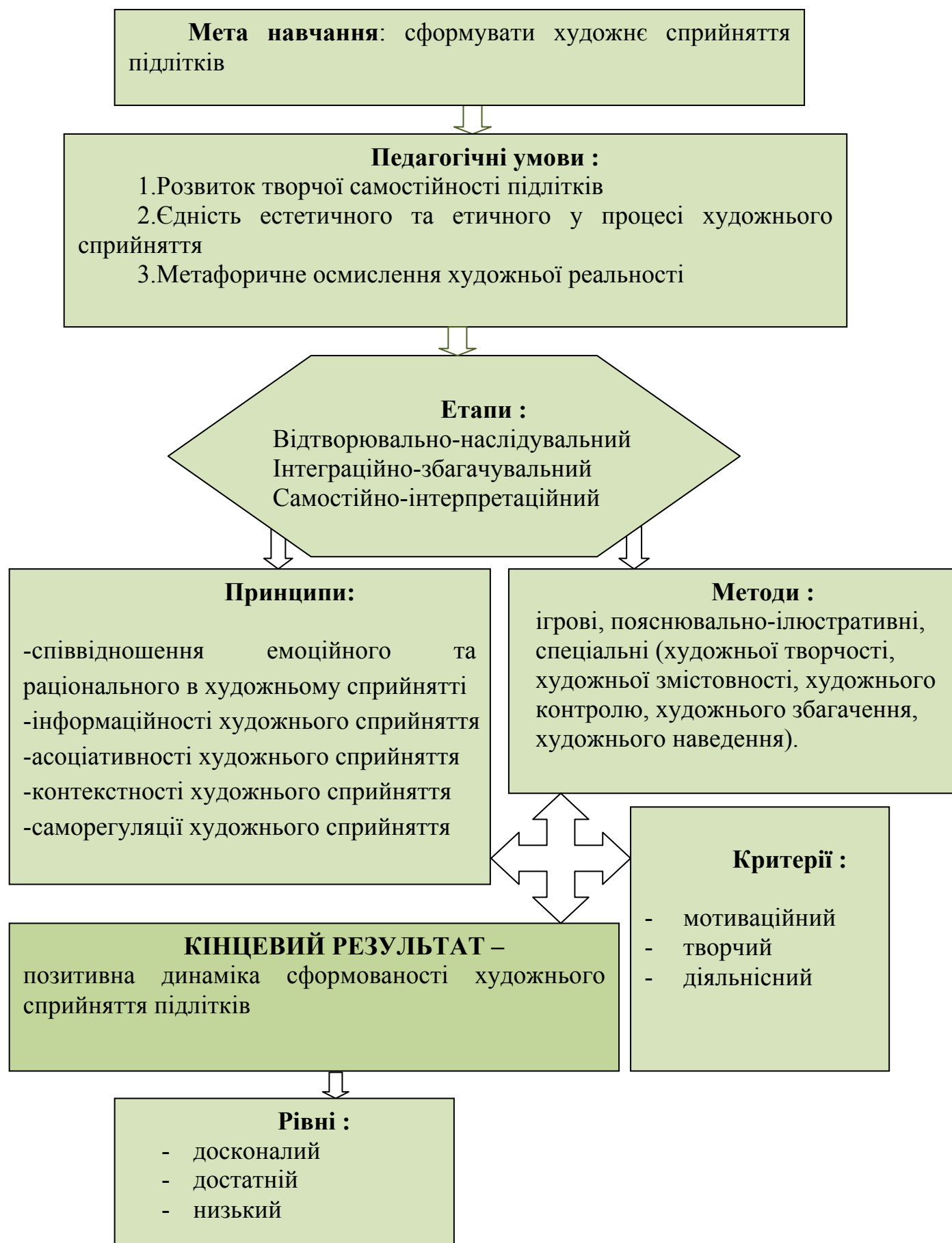

Рис.1 Модель формування художнього сприйняття підлітків

мистецьких творів (показники – наявність музичних знань повноти, глибини, міцності мистецької обізнаності, мотивації досягнення успіху); творчий критерій відображає ступінь творчої спрямованості у процесі занять та емоційного піднесення під час спілкування з мистецькими творами (показники – прояв творчого самовираження, емоційного сприйняття фортепіанних творів, пріоритетність вибору нестандартних форм художньої діяльності); діяльнісний – спрямований на визначення міри розвитку умінь художнього спілкування та коригування процесу і результату виконавської діяльності (показники – здатність до усвідомлення виконавських дій, комунікативної взаємодії, проведення художніх паралелей між стильовими напрямками та жанрами у мистецтві).

Розроблений діагностичний інструментарій для констатувального та формувального експериментів дозволив визначити рівні сформованості досліджуваної якості. Відповідно до критеріальних характеристик виділено три рівні сформованості художнього сприйняття підлітків: досконалий – виявляється в усвідомленій мотивації власних досягнень у фортепіанному навчанні, аргументованих мистецьких узагальненнях, емоційно-творчому втіленні художнього задуму композитора, систематичному набутті знань та прагненні до комунікативної взаємодії; достатній рівень характеризується стійким прагненням досягати успіхів у фортепіанному навчанні, розвиненістю емоційно-артистичної сфери, бажанням поповнювати мистецький тезаурус, прагненням удосконалювати виконавські уміння і навички, добре вираженою художньо-творчою спрямованістю та здатністю до художнього спілкування; низький рівень виявляється у слабко вираженій мотивації досягнень у фортепіанному навчанні, певною стереотипністю та мало вираженою емоційною насиченістю виконання, недостатньою мистецькою обізнаністю, поверховим і фрагментарним застосуванням знань, відсутністю творчого ставлення до навчально-виконавських завдань.

На констатувальному етапі дослідження зафіксовано низький рівень (59,1%) сформованості художнього сприйняття підлітків, який засвідчує їх недостатню умотивованість та пасивність щодо фортепіанного навчання, не спроможність самотійно ознайомлюватися з творами різних видів мистецтва та виконувати прості виконавські завдання, невміння їх використовувати у самотійній діяльності, наявність проблем у спілкуванні з мистецтвом.

Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено *методику*, відповідно до якої формування художнього сприйняття підлітків у процесі фортепіанного навчання здійснюється впродовж трьох *етапів*: відтворювально-наслідувального, інтеграційно-збагачувального, самотійно-інтерпретаційного.

Метою *відтворювально-наслідувального етапу* стало набуття психолого-педагогічних, мистецтвознавчих знань як фундаменту формування художнього сприйняття (мотиваційно-когнітивний компонент); підвищення рівня фортепіанної підготовки підлітків; розвиток в них ціннісного ставлення до фортепіанного мистецтва та орієнтирів його використання в майбутньому (діяльнісно-інформаційний компонент); збагачення емоційно-почуттєвого

досвіду у процесі художнього сприйняття творів мистецтва (творчо-емоційний компонент).

Виконання цих завдань здійснювалося в межах навчально-виконавської діяльності підлітків з використанням таких *методів*: мотиваційні (бесіди, обговорення, дискусії, ознайомлення з науковою літературою в галузі фортепіанного виконавства); пояснювально-ілюстративні (художньо-педагогічного спілкування, коментування, розповіді, ілюстрації, наведення, демонстрації музичних творів); пізнавальні (метод аналогій, асоціативних зв'язків), ігрові (ділові та рольові ігри); спеціальні методи фортепіанного навчання (художнього наведення, художнього збагачення).

Другий, *інтеграційно-збагачувальний етап* був спрямований на формування художньо-естетичних поглядів і потреб підлітків, навичок відтворення композиторського задуму за рахунок набуття знань з фортепіанного мистецтва (мотиваційно-когнітивний компонент); оволодіння музично-комунікативними вміннями та вміннями педалізації, фразування, тембрового відтворення (діяльнісно-інформаційний компонент); активізацію художньо-творчого потенціалу підлітків, розвиток здатності виявляти власні емоції і почуття у процесі сприйняття творів мистецтва (творчо-емоційний компонент).

Основними методами і формами роботи на даному етапі дослідження стали: аудиторні індивідуальні заняття із застосуванням методів пояснення, демонстрації, спостереження, дискусій з проблеми художнього сприйняття, методи художнього наведення та художньої змістовності, творчі завдання, моделювання художньо-педагогічних ситуацій із залученням зацікавлених учнів різного віку, ознайомлення з фортепіанним репертуаром різної складності.

Завдання третього, *самостійно-інтерпретаційного етапу* спрямовувалися на реалізацію потреби підлітків у художньо-виконавському саморозвитку, формування інтересу до пошуку художньої інформації (мотиваційно-когнітивний компонент); формування емоційно-чуттєвої складової художнього сприйняття, уміння регулювати емоційно-вольовий стан під час концертних виступів, набуття досвіду художньо-творчої діяльності (творчо-емоційний компонент); удосконалення умінь художньо-комунікативної взаємодії, розвиток здатності реалізовувати творчі ідеї у навчально-виконавській діяльності (діяльнісно-інформаційний компонент).

Протягом самостійно-інтерпретаційного етапу на фортепіанних заняттях здійснювалася постійна інформація щодо становлення і розвитку фортепіанного мистецтва; демонстрація та обговорення кращих зразків фортепіанного виконання провідними піаністами; залучення до ансамблевого музикування; моделювання виконавських ситуацій з метою ефективного формування художнього сприйняття учнів підліткового віку. На третьому етапі активно запроваджувалися інтегративні технології навчання, такі як «Взаємне навчання», ігрові методики «Асоціації та метафори», а також методи художньої творчості, художнього контролю та художнього збагачення.

На заключному етапі експерименту виявлено статистично достовірну динаміку зростання рівня сформованості художнього сприйняття підлітків у процесі фортепіанного навчання в експериментальній групі порівняно з контрольною (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка рівнів сформованості художнього сприйняття учнів

РІВНІ	Діагностува- льний зріз		1-й проміж- ний зріз		2-й проміж- ний зріз		3-й проміж- ний зріз		Зміни
	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	
Експериментальна група (27 уч.)									
Низький	15	54,9	12	46,2	7	33,5	2	7,8	47,1
Достатній	9	34,9	11	39,1	13	46,1	13	50,6	15,7
Досконалий	3	10,2	4	14,7	7	20,4	12	41,6	31,4
Контрольна група (27 уч.)									
Низький	15	54,5	14	48,7	10	36,6	7	25,3	29,2
Достатній	9	35,2	9	37,8	11	40,9	13	46,8	11,6
Досконалий	3	10,3	4	13,5	6	22,5	7	27,9	17,6

Порівняльний аналіз результатів констатувального та формувального етапів експерименту показав, що існує можливість переходу учнів низького рівня сформованості художнього сприйняття на достатній і досконалий. Динамічні характеристики в експериментальній групі мають такий вигляд: на досконалому рівні відбулися зміни від 10,2 % до 41,6%; на низькому – від 54,5 % до 25,3 %. Такі результати свідчать про доцільність впровадження у процес фортепіанного навчання підлітків розробленої методики.

Узагальнення результатів дослідно-експериментальної роботи показало переваги впровадження у процес фортепіанного навчання мистецьких закладів освіти методики формування художнього сприйняття підлітків, в основу якої покладено експериментальну модель навчання.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні представлено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення проблеми формування художнього сприйняття підлітків у процесі фортепіанного навчання, що знайшло відображення в розробці, обґрунтуванні та експериментальній перевірці поетапної методики

формування означеного феномена. За результатами проведеної дослідно-експериментальної роботи зроблено такі *висновки*:

1. На основі аналізу філософської, психологічної і педагогічної літератури та практичного досвіду навчання гри на фортепіано учнів підліткового віку зроблено висновок, що потреба сучасного суспільства в творчій особистості з постійним прагненням до самовдосконалення є надзвичайно високою. Тому основним завданням фортепіанного навчання учнів в мистецьких позашкільних закладах освіти стає забезпечення всебічного розвитку особистості, складовою якого є формування художнього сприйняття підлітків.

Визначено, що проблема вивчення особливостей художнього сприйняття має давню історію. В сфері інтересів представників філософської науки знаходиться питання про співвідношення емоційного та раціонально-логічного в художньому сприйнятті; психологи вивчають дану проблему в контексті пізнавальної діяльності особистості, музикознавці – з позицій цілісного сприйняття художнього твору, представники мистецько-педагогічної галузі пов'язують це питання зі здатністю до естетичної оцінки творів.

Багатоаспектність розгляду феномену «художнє сприйняття» дозволила трактувати його як осмислений синтез різнопланових образів, що утворюється з активного цілісного впливу творів мистецтва на органи чуття. Будучи складним інтегральним процесом, що супроводжує аналітико-синтетичну діяльність з метою пізнання й усвідомлення широкого спектру музичної інформації, розвинуте художнє сприйняття забезпечує успішність та ефективність фортепіанного навчання учнів підліткового віку. Відтак фортепіанне навчання підлітків розглядається як процес засвоєння музичних знань, виконавських навичок, умінь художньої інтерпретації музичних творів та оцінювання її результативності в процесі концертного виконання.

Визначено методологічні підходи, орієнтування на які значно оптимізує процес формування художнього сприйняття підлітків: культурологічний – забезпечує усвідомлення мистецтва як соціального явища, осягнення значущості фортепіанного виконавства в навколишньому бутті; системний – дозволяє розглядати формування художнього сприйняття підлітків як цілісний процес із структурними та функціональними зв'язками; аксіологічний – спрямовує на взаємодію з усталеними у суспільстві мистецькими цінностями; жанрово-стильовий – передбачає вивчення підлітками фортепіанних творів різних стилів і жанрів.

2. Розроблено *структуру* художнього сприйняття підлітків, яка складає єдність мотиваційно-когнітивного (активізує розвиток потреб, установок та інтересів підлітків, коригує їх позитивне ставлення до фортепіанного навчання), творчо-емоційного (забезпечує емоційне ставлення підлітків та фортепіанного навчання), діяльнісно-інформаційного (передбачає творче використання набутої інформації в процесі фортепіанного навчання) компонентів.

Відповідно до них виокремлено *критерії* сформованості художнього сприйняття підлітків: мотиваційний (з'ясовує наявність музичних знань

(повнота, глибина, міцність), мистецької обізнаності, мотивації досягнення та успіху); творчий (виявляє прояв творчого самовираження, емоційного сприйняття фортепіанних творів, пріоритетність вибору нестандартних форм художньої діяльності), діяльнісний (визначає здатність до усвідомлення виконавських дій, до комунікативної взаємодії, проведення художніх паралелей між стильовими напрямками та жанрами у мистецтві). Проведений констатувальний експеримент дозволив визначити *рівні* сформованості художнього сприйняття підлітків, а саме: низький (44,8%) – виявляється у слабо вираженій мотивації досягнення у фортепіанному навчанні, певною стереотипністю та мало вираженою емоційною насиченістю виконання; недостатньою мистецькою обізнаністю, поверховим і фрагментарним сприйняттям мистецьких знань, відсутністю творчого ставлення до навчально-виконавських завдань; достатній (36,1%), – характеризується стійким прагненням досягати успіхів у фортепіанному навчанні, розвиненістю емоційно-артистичної сфери, усвідомленим сприйманням музичних творів, прагненням удосконалювати виконавські уміння і навички, добре вираженою художньо-творчою спрямованістю та здатністю до художнього спілкування; досконалий (19,1%) – виявляється в ядро вираженій мотивації досягнення успіху, аргументованих мистецьких узагальненнях, емоційно-творчому втіленні художнього задуму композитора, систематичному набутті знань та прагненні до комунікативної взаємодії;

3. Розроблено *модель* формування художнього сприйняття підлітків в процесі фортепіанного навчання, структурними елементами якої є цільовий, методологічний, організаційно-педагогічний та результативний блоки. Визначено функції та зміст кожного із зазначених блоків моделі.

У контексті моделювання досліджуваного процесу обґрунтовано *педагогічні умови*, організація яких сприятиме ефективності формування художнього сприйняття підлітків, а саме: розвиток вмінь моделювати художньо-педагогічні ситуації, метафоричне осмислення художньої реальності, єдність естетичного та етичного в процесі фортепіанного навчання, розвиток творчої самостійності підлітків. Експериментально доведено, що використання цих умов позитивно впливає на формування художнього сприйняття учнів підліткового віку.

4. У дисертаційному дослідженні розроблена та експериментально перевірена **методика** формування художнього сприйняття підлітків у процесі фортепіанного навчання, яка передбачає послідовне використання розроблених принципів (співвідношення емоційного та раціонально-логічного в художньому сприйнятті, інформаційності, асоціативності, контекстності, саморегуляції художнього сприйняття), а також авторських форм і методів роботи на відтворювально-наслідувальному, інтеграційно-збагачувальному та самостійно-інтерпретаційному етапах дослідно-експериментальної роботи.

Унаслідок експерименту встановлено, що впровадження експериментальної методики формування художнього сприйняття підлітків в процесі фортепіанного навчання сприяло підвищенню рівня сформованості у

підлітків означеної якості (частка учнів, віднесених нами до досконалого рівня, зросла від 10,2% до 41,6%, разом з тим, збільшилась кількість підлітків, віднесених до достатнього рівня (від 34,91% до 50,6%), кількість учнів з низьким рівнем значно скоротилась (відповідно 54,9 проти 7,8%), що свідчить про ефективність та доцільність розробленої методики.

Проведена дослідно-експериментальна робота не вичерпує всіх аспектів дослідження формування художнього сприйняття підлітків і не претендує на всебічне розкриття означеної проблеми. Подальшого вивчення потребують питання забезпечення наступності методів і форм фортепіанного навчання, а також порівняння досвіду формування художнього сприйняття учнів підліткового віку в різних країнах.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Лі Лань. Психологічні аспекти художнього сприйняття // Проблеми підготовки сучасного вчителя. Збірка наук. праць – вип. 14. – Умань, 2016. - С. 97-104.
2. Лі Лань. Творча самостійність як провідна умова формування художнього сприйняття студентів мистецьких спеціальностей / Лі лань // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми// Зб. наукових праць. - Вип. 43. – Київ-Вінниця, 2016. – С. 187-191.
3. Лі Лань. Специфіка художнього сприйняття підлітків / Лі Лань // Наукові записки, серія:педагогічні науки, вип. 155. – Кропивницький, 2017.- С.183-187.
4. Лі Лань. Принцип співвідношення емоційного та раціонально-логічного в художньому сприйнятті / Лі Лань // Теорія і методика мистецької освіти : Серія 14 – Вип. 22 (27) – частина 2 – Київ, 2017. – С.3-7.
5. Лі Лань. Методика формування художнього сприйняття підлітків у процесі фортепіанного навчання /Лі Лань // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім.. М. Коцюбинського, вип.. 52. – 2017. – С. 33-37.
6. Li Lan, Shcholokova Olga. Methodological basis for forming artistic perception in adolescents // Intellectual Archive. – Toronto : Shiny Word.Corp. (Canada). – 2017. – September/October. – Vol. 6. – No. 5. – PP. 94-106.
7. Лі Лань. Загальнонауковий контекст категорії «музичне сприйняття»// Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя / Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з між народ. участю. - Хмельницький, 2016. – С.126-127.
8. Лі Лань. Принцип контекстності художнього сприйняття // LOGOS. Зб. Наукових праць студентів , вип. 1. - Івано-Франківськ, 2017. – С. 89-92

9. Лі Лань. Самостійна робота учнів у процесі навчання: теоретичний аспект дослідження / Лі Лань// Слов'янське музичне мистецтво в контексті європейської культури: мат-ли VI між нар. наук-практ. конференції молодих учених та студентів. – Вінниця, 2015. – С. 62-65.

10. Лі Лань. Соціологічні аспекти художнього сприйняття / Лі Лань // Педагогіка музичного мистецтва та хореографії у контексті інтернаціоналізації професійної освіти : м-ли між народ. науково-практичної конференції. – Мелітополь, 2016. – С.53-56.

11. Лі Лань. Розвиток вмінь моделювання художньо-педагогічних ситуацій студентів мистецьких спеціальностей / Лі Лань // Актуальні проблеми музичної освіти та виховання : зб. наукових праць – Вінниця, 2017. - С.84-88.

АНОТАЦІЇ

Лі Лань. Формування художнього сприйняття підлітків у процесі фортепіанного навчання. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія і методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова. – Київ, 2018.

У дослідженні актуалізується проблема формування художнього сприйняття підлітків у процесі фортепіанного навчання. Автором проаналізовано погляди представників різних галузей знань на зазначену проблему, розкрито сутність художнього сприйняття, визначено критерії, показники, рівні сформованості досліджуваної якості. Теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено поетапну методику формування художнього сприйняття підлітків у процесі фортепіанного навчання, в основу якої покладено розроблені принципи саморегуляції, інформаційності, контекстності, асоціативності художнього сприйняття та співвідношення емоційного і раціонально логічного у художньому сприйнятті, а також педагогічні умови, що позитивно впливають на формування художнього сприйняття підлітків (метафоричне осмислення художньої реальності, розвиток творчої самостійності підлітків, єдність естетичного та етичного в процесі формування художнього сприйняття). Методика реалізується за трьома етапами: відтворювально-наслідувальним, інтеграційно-збагачувальним та самостійно-інтерпретаційним, протягом яких впроваджувалися мотиваційні, пояснювально-ілюстративні, пізнавальні, ігрові та спеціальні (художньої творчості, художньої змістовності, художнього контролю, художнього збагачення, художнього наведення) методи навчання.

Ключові слова: методика, музичне мистецтво, музичний твір, підлітки, переживання, художній образ, художнє сприйняття, фортепіанне навчання.

Ли Лань. Формирование художественного восприятия подростков в процессе фортепианного обучения. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2018.

В диссертации актуализируется проблема формирования художественного восприятия подростков в процессе фортепианного обучения. Проанализированы взгляды представителей разных наук на указанную проблему, раскрыта сущность художественного восприятия, определены критерии, показатели, уровни сформированности исследуемого качества. Теоретически обоснована и экспериментально проверена поэтапная методика формирования художественного восприятия подростков в процессе фортепианного обучения, в основе которой лежат принципы (саморегуляции, информативности, контекстности, ассоциативности художественного восприятия, соотношение эмоционального и рационально-логического в художественном восприятии), педагогические условия, которые положительно влияют на формирование художественного восприятия подростков (метафорическое осмысление художественной реальности, развитие творческой самостоятельности, единства эстетического и этического в процессе формирования художественного восприятия. Методика реализуется на протяжении трех этапов (подражательный, интеграционно-обогащительный, самостоятельно-интерпретационный); на этих этапах использовались мотивационные, объяснительно-иллюстративные, познавательные, игровые и специальные (художественного творчества, художественной содержательности, художественного контроля, художественного обогащения, художественной подсказки) методы обучения.

Ключевые слова: методика, музыкальное искусство, музыкальное произведение, подростки, переживания, художественный образ, художественное восприятие, фортепианное обучение.

Li Lan. Formation of artistic perception of adolescents in the process of piano training. "As a manuscript."

Thesis for the degree of candidate of pedagogical sciences in specialty 13.00.02 - theory and methodology of musical training. - National Pedagogical University named after MP Dragomanov. - Kiev, 2018.

The thesis is devoted to the actual problem of the formation of artistic perception of adolescents in the process of piano teaching. The views of representatives of different sciences on this problem are analyzed, the essence and specific characteristics of artistic perception are revealed. Its structure is defined, which includes motivational-cognitive, creative-emotional, activity-information components. Motivational-cognitive component activates development of motives, interests, needs of installations of teenagers in the field of piano art; creative-emotional component contributes to the categorization of images, ideas, thoughts that arise when dealing with works of art; the information-and-information component contributes to the accumulation of artistic information for the purpose of transforming

artistic images, their interpretation, the creation of their own performing concept. In accordance with the chosen structural components, the criteria (motivational, creative, activity) and indicators of the formation of artistic perception of adolescents are defined. The motivational criterion makes it possible to determine the degree of motivation of teenagers for piano learning and artistic perception of works of art, the creative criterion reflects the degree of creative orientation of adolescents in the process of teaching, their emotional attitude to works of art, the activity criterion is aimed at determining the level of development of skills in artistic communication and skills to adjust the process and result performing activities.

The philosophical aspect of the problem is connected with the understanding of artistic perception as a way of realizing the aesthetic relation to art, and also with the identification of the personal meaning of the work as a necessary component of its full-fledged perception; psychological - is to justify the physiological nature of artistic perception, its essence as a reflection of the real world in the mind of man; pedagogical - is characterized by the definition of the role of artistic perception in the formation and development of the subject of instruction; musicology - is aimed at studying the influence of a musical work on the inner world of the individual.

Analysis of scientific views allowed to interpret artistic perception as a meaningful and definite synthesis of diverse images, which is formed as a result of the active holistic impact of works of art on the senses. It has been clarified that, being a complex integrated process accompanying the process of analytical and synthetic activity with the aim of understanding and understanding a wide range of musical information, developed artistic perception ensures the success and effectiveness of piano training for adolescents. Piano training of adolescents is considered as a process of mastering musical knowledge, performing skills, skills of artistic interpretation of musical works and evaluating its effectiveness, heoretically, the methodological basis of the study, which includes system, axiological, and cultural studies, is substantiated. gender and genre-style approaches. Theoretically proved and experimentally verified is the step-by-step methodology for the formation of artistic perception of adolescents in the process of piano learning, which is based on the developed principles (self-regulation, informativeness, contextuality, associativity of artistic perception and the relationship of emotional and rational-logical in artistic perception) and pedagogical conditions that positively influence the formation of artistic perception of adolescents (metaphorical comprehension of artistic reality and creative independence of teenagers and their modeling abilities of artistic and pedagogical situations and the unity of aesthetic and ethical in the process of artistic perception). The methodology is implemented in four stages (imitative, integration-enrichment, self-interpretation) on which the motivational, explanatory-illustrative, cognitive, playful and special (artistic creativity, artistic content, artistic control, artistic enrichment, artistic hints) methods of teaching were introduced.

Key words: methodology, musical art, musical work, adolescents, experiences, artistic image, artistic perception, piano training.